

Familien Cucurbitaceae

Græskarfamilien er meget stor. Mere end 100 slægter med over 1.200 arter er blevet beskrevet.

Fra vore haver kender vi denne familie med de etårige grøntsager som græskar, meloner og agurker samt prydgærskarene.

Men der findes en del kuriositeter med usædvanlige caudiciformer i halvørknerne og tørre skove i Mellemamerika, Sydafrika og på Madagaskar. Men også i fugtige områder vokser caudexdannende græskarplanter som f.eks. *Kedrostis nana* på Kaphalvøen med det temmelig fugtige klima.

De sukkulente græskarplanter får meterlange skud, som bliver træede for neden, og de optager megen plads i drivhuset. De små blomster er kønsdelte og frugterne små men usædvanlig prægtige. Der skal findes nogle arter, som er tveboet.

Jeg er tit blevet spurgt om, hvilken forskel der er på kønsdelte og tveboede blomster. De kønsdelte han- og hunorganer, også kaldet samboende planter, befinder sig på en plantes forskellige blomster. På de tveboede planter er han- og hunforplantningsorganerne fordelt på to adskilte planter.

Nogle af disse planter har jeg haft i mange år i mit drivhus og vil gerne give mine erfaringer herom videre.

Slægt og art: *Gerrardanthus macrorrhizus* HARV.
Synonym: *G. portentosus*.

Latinske navn: *Gerrardanthus* HARVEY 1867
efter W.T. Garrard, Sydafrika,
plantesamler og botaniker, død 1866
macrorrhizus: macr-, macro, i sammenhæng - stor -
rhiz-, rhizo-, i sammenhæng - rod

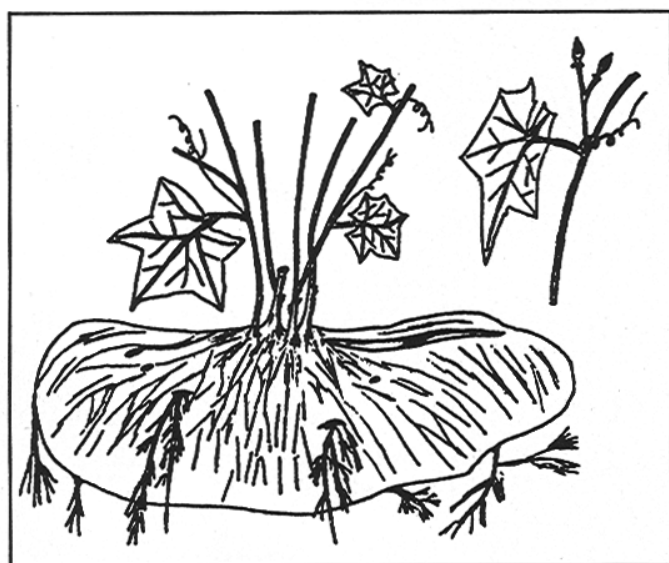
Planten har en stor knold og er en flerårig klatreplante. De grågrønne, let sprunkne, overjordiske knolde kan blive op til 80 cm i diameter.

De klatrende skud bliver holdt af ranker og kan blive flere meter lange. Bladene er spidsformede, kantede og med 5-7 flige.

Ifølge prof. Rauh's »Die grossartige Welt der Sukkulanten« er blomsten tveboet, lille og uanselig. Frugterne er strågule, frøene lange og vingede.

Hjemsted: Øst- og Sydafrika i tørre områder.

Pleje i følge Jacobsens lexikon: Drivhus, varme.

Gerrardanthus macrorrhizus

Formering: Frø, træede skud kan slå rod, men de danner ingen knold.

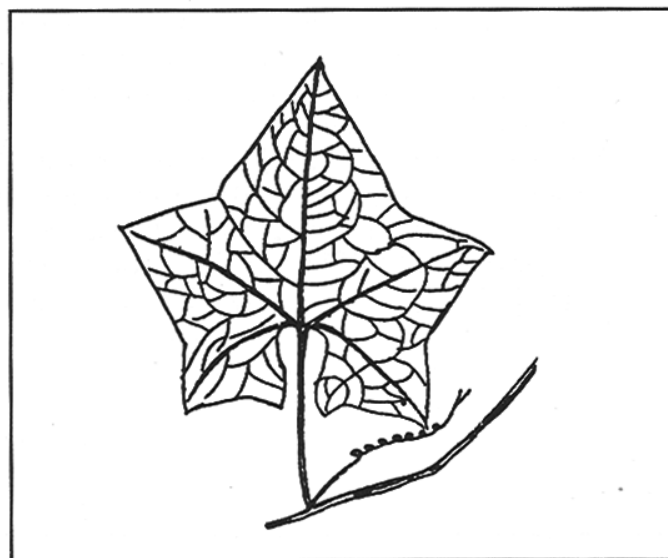
Substrat: Sandet - leret med lidt humus og grus 3-7 mm i diameter.

Gødning: Hortal 5 - 20 - 30; 1-2 gram pr. liter vand hver 4. uge. Et hvert andet gødningsmiddel med ikke for meget kvælstof kan også anbefales.

Vandingsvand: Regnvand, ledningsvand.

Pasning:

Om sommeren har jeg min plante i drivhus. Dog kan planten godt holdes i et syd- eller vestvendt vindue de

Bladform af *macrorrhizus*

første år. I drivhuset skal den have vand hver dag. Ved god pasning og pleje kan knolden blive 50-80 cm i diameter på 7-8 år. Egentlig bør enhver Liebhaber eje et eksemplar af denne plante. Hvert år bliver planten pottet om i en større skål. Da jeg købte den som frøplante, var den ca. 4 cm i diameter. Efter 2½ år målte den ovale knold 25×30 cm. Det er fantastisk at se, hvor hurtigt den vokser. I prislisten for 1992 tilbyder fa. Specks, EXOTICA, disse planter fra DM 12,- til 18,- pr. stk. En lille plante er jo nok, da den vokser meget hurtigt.

Vinter: I følge mine erfaringer kan planten stå koldt om vinteren. Da skal den kun have lidt vand. Temperaturen må ikke komme under 10-12 grader C. Ved temperaturer på 5-6 grader bliver knolden blød, og bladene begynder at blive glasagtige. Ved temperaturer på 15-20 grader C i stue vokser planten også om vinteren og behøver derfor lidt mere fugtighed. Om foråret kan man roligt skære vinterskuddene tilbage. Inden for 7-14 dage skyder planten igen.

Xerosicyos aff. pubescens

Keraudren, fra Madagascar, har som *Gerrardanthus macrorrhizus* en overjordisk Caudex. Denne plante hører også til græskarrene.

Latinske navn: *Xerosicyos* HUMBERT 1939

græsk xeros = tør - sikyos = agurk
pubescens KERAUDREN: pubens,
pubescens = finhåret, blødt behåret.

Bladene er blødt behåret med fine hår. Plantens grå knold har en sprukken overflade og opnår en anelig størrelse ligesom *Gerrardanthus*. Skuddene sidder på ranker og kan blive flere meter lange. Bladene sidder på stilke, er blødt behårede og spidse.

Hjemsted: Sydvest-Madagascar i tørre skove.

Pasning ifølge Jacobsens Lexicon: Drivhus, varme.

Formering: Frø, stiklinger, som ikke danner knold.

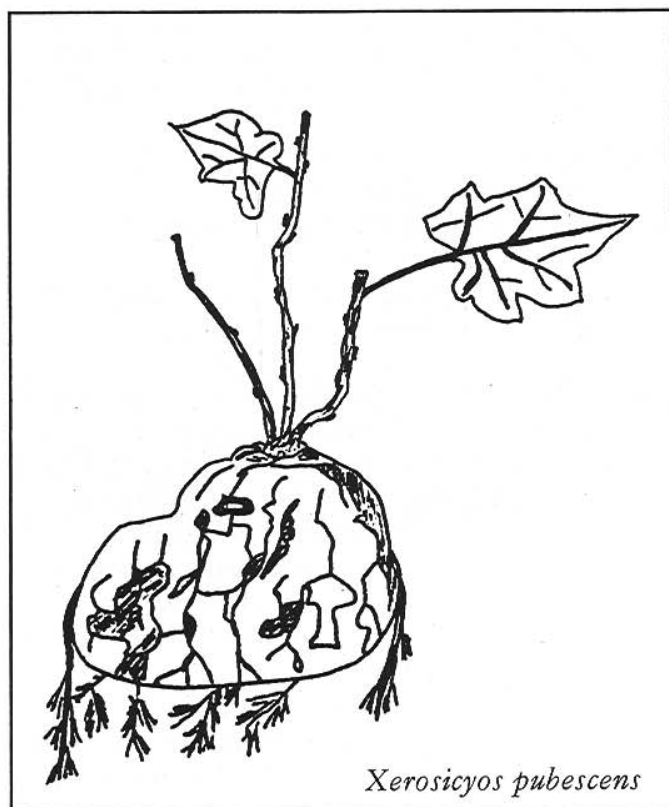
Substans: Sandet, let leret med lidt humus, grus 3-7 mm diameter.

Gødning: Hortal hver 3.-4. uge 2 gram pr. liter eller anden gødning med lidt kvælstof. Hvis planten får for meget kvælstof, brister knolden.

Vanding: Regnvand.

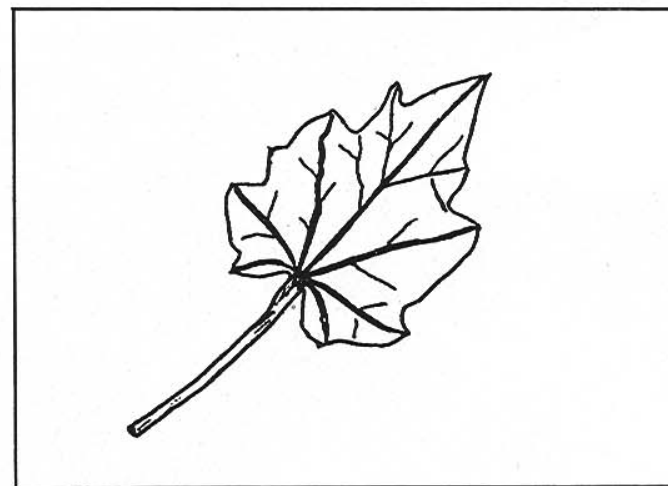
Dyrkning:

Sommer: I drivhus eller i et syd- eller vestvindue. Efter min mening i et sydvindue, men ikke i direkte sol. I vækstperioden vandes med måde. Den vokser heller ikke så hurtigt som *Gerrardanthus macrorrhizus*. Planten kræver også en rimelig stor urtepotte. Fa. Exotica tilbyder frøplanter. Enhver sukkulentven bør have en sådan plante, ikke mindst, da den ikke er særlig dyr.

Xerosicyos pubescens

Vinter: Ved 10-12 grader C vandes sparsomt. I stuetemperatur 15-20 grader C vokser planten videre og må ikke udtørre. Planter, som tørrer helt ud om vinteren, mister deres fine sugerødder. Om foråret vil disse planter have vanskelighed med at danne nye rødder. Samtidig vokser skuddene, og bladene dannes på bekostning af knolden.

Bladform af *X. pubescens*

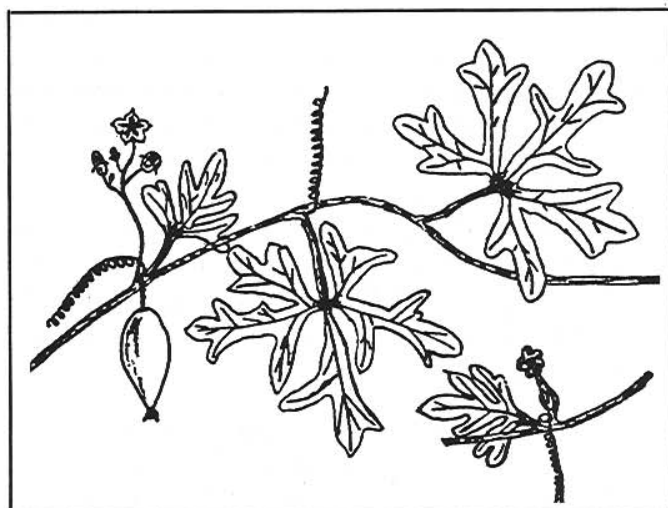
Nu vil jeg gerne præsentere 4 arter af slægten *Kedrostis*, selv om de tager megen plads op i drivhuset. Planterne kan let skaffes i handelen.

Slægt og art: *Kedrostis africana* (LINNE) Cogn.

Synonym: Se Jacobsens Sukkulentslexikon.

Latinske navn: *Kedrostis* MEDICUS 1971

græsk plantenavn - Snabelfrugt -
africana - afrikansk. Planten stam-
mer fra Afrika.

Bladform af Kedrostis africana

Planten vokser i Sydafrika og Namibia. Unge planter har en simpel pælerod, hos ældre planter deler pæleroden sig og kan blive 80-100 mm i diameter. Den flerårige, sukkulente, kødfulde rod er skrøbelig og tjener til opbevaring af vand og næringsstoffer. Rodkødet er hvidt og saftigt. Den overjordiske del af knolden er grå. De overjordiske skud kan blive flere meter lange og holder sig fast med ranker. Ældre skud bliver træede. Bladene er let ru og mellem- til mørkegrønne. De kan blive 10 cm store.

Blomsterne på denne plante er samboende. Hunblomsterne optræder enkeltvis, hanblomsterne flere sammen. Blomsterne er små og uanselige, gulgrønne

og langstribede. Frugterne er orange-farvede, ca. 10-12 mm i diameter og noget længere. Frugterne indeholder 2 - 4 brunlige til sorte frø. Planten frøformeres let. Om sommeren skal planten vandes rigeligt, om vinteren kan den ved 6 - 10 grader C holdes tørt. Som gødning anvender jeg Hortal 5 - 20 - 30 - 1 hver 3. - 4. uge, 1 - 2 gram pr. liter.

Kedrostis africana

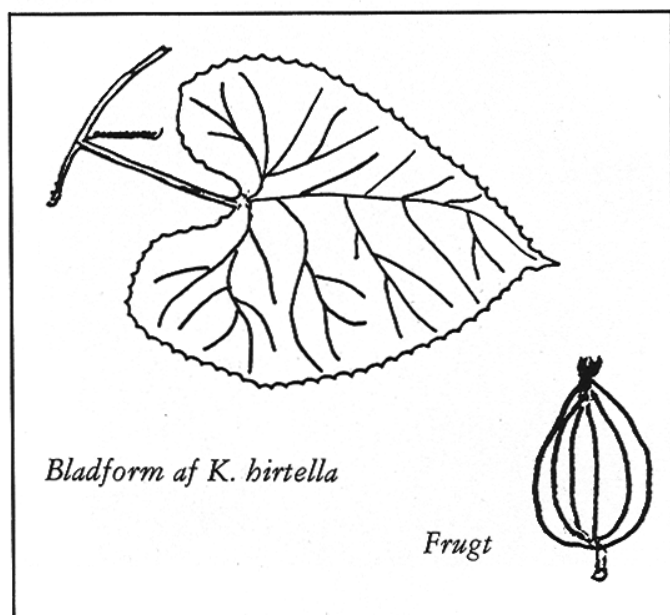
Slægt og art: *Kedrostis birtella* (HOCHST.) Cogn.
 Latinsk navn: *Kedrostis* MEDICUS 1791
birtella - noget stiv - og finhåret.
 Hele planten er fint behåret.

Planten stammer fra Æthiopien. Plantens knold vokser halvt over og halvt under jorden. Den er sandfarvet med ru overflade. Knoldene i mit drivhus bliver ikke større end 5 cm i diameter og ca. 15 cm lange. Rodstokken er kødfuld og tjener som vand- og næringsstoflager. De overjordiske skud kan blive op til 2 m lange og holder sig fast med ranker. Bladene er grønne til lysegrønne, bladkanten let takket - dog ikke på alle bladene. Bladene er fint behåret på begge sider. Hunblomsterne er kortstilkede, enkelte. Hanblomsterne langstilkede med 3 - 5 blomster pr. stilk. Blomsternes farve spænder fra grønlig til hvid til grønlig gul. Frugten er rund til aflang. I umoden tilstand har den lysegrønne og mørkegrønne striber, som moden frugt er den orangefarvet.

Substrat: Sandet, leragtig med lidt humus.
 Gødning: Hortal 4 - 20 - 30 - 1
 Vandingsvand: Ledningsvand eller regnvand.
 Vinterhvile: Holdes tør fra november til marts.
 Sommer: Vandes rigeligt.
 Formering: Som hos *K. bainesii*.

Slægt og art: *Kedrostis bainesii*
 Latinsk navn i : *Kedrostis* MEDICUS 1791

Planternes hjemsted er mig ubekendt. Knolden er flaskeformet indtil 120 mm lang og ca. 40 mm i diameter, grå til sandfarvet. Skuddene bliver indtil 1,5 m lange med ranker i bladhjørnerne. Bladene fint behårede, lyse- til mellemgrønne.

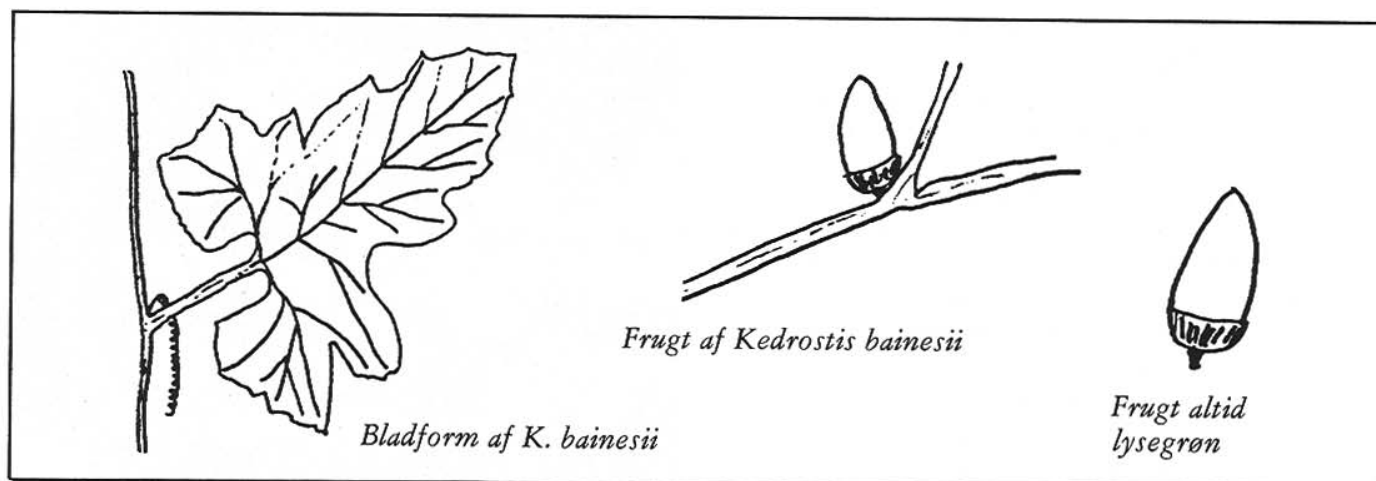
Frugt af *Kedrostis africana* og *Pterodiscus speciosus*

Formering: Frø, stiklinger af modent træ. Disse danner dog ingen knold.
 Blomsterne ligner dem hos *K. africana*, dog er han- og hunblomsterne i bladhjørnerne lige store. Planten frøformeres let. Frugten, som ligner et agern fra et egetræ, er i umodent stadiet lysegrøn, siden bliver den orange til lyserød, og når den er helt moden, bliver den orange- til luerød.

Substrat: Humus, sandet og leret.
 Gødning: Hortal
 Vand: Ledningsvand eller regnvand. Vandet må ikke være surt.
 Vinterhvile: Holdes tør november til marts.
 Sommer: Vandes rigeligt.

Slægt og art: *Kedrostis punctulata*
 Latinsk navn: *Kedrostis* MEDICUS 1791
punctulata: *punctatus* = prikket,
punctulatus = finprikket.

Plantenes hjemsted er mig ubekendt, muligvis Sydafrika. Knolden er flad og bred. På ældre planter er diameteren mindst 20 cm. Farve: grå til lysegrå. På importplanter er knolden altid lysebrun. Bladene er fint prikkede, ubehårede, oversiden ru. Blomsten som hos *K. birtella*. Den modne frugt er rund og rød. Frøformering er nemt. I 1990 såede jeg denne plante. I efteråret 1992 var knolde 50 - 80 mm i diameter. Hvis den bliver sat på friland, vokser den sikkert endnu hurtigere.

Formering: Som ved *K. bainesii*.

Substrat: Humus, sandet, leret, 3 - 7 mm grus.

Gødning: Hortal.

Vand: Ledningsvand eller regnvand.

Vinterhvile: Holdes tør fra november til marts.

Sommer: Vandes rigeligt.

Slægt og art: *Coccinia sessilifolia*

Latinsk navn: *Coccinia* R. WIGHT et ARNOTT
1834

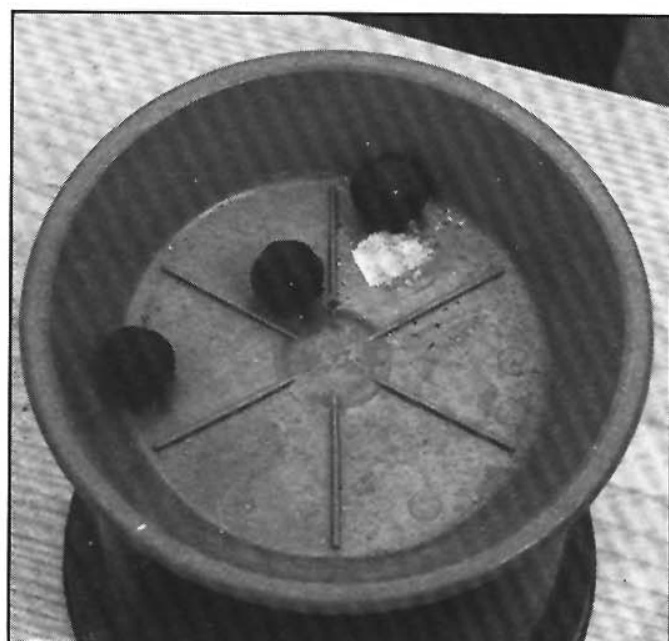
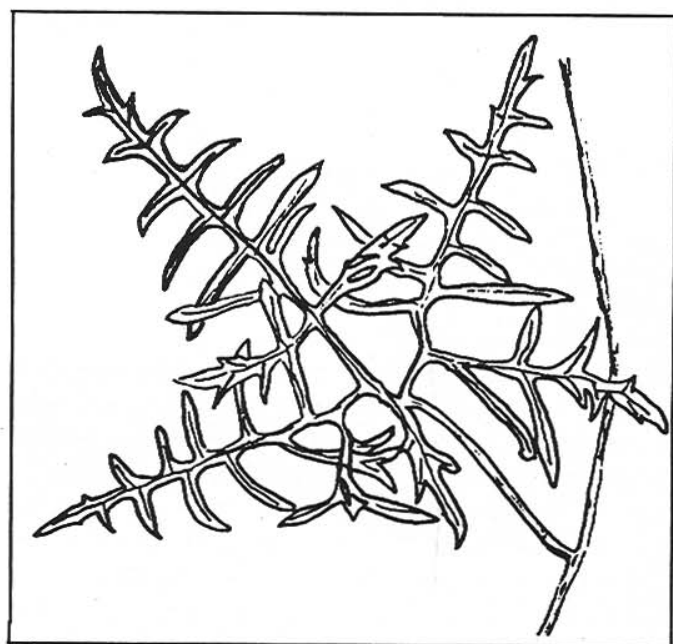
lat. *coccineus* = skarlagenrød, opkaldt efter frugtens farve.

sessilifolia = *sessilifolius*, med sidende blade.

Knolden på min plante er ca. 20 × 30 cm, ret uformelig, ru og sprukken, sandfarvet. Jeg såede den i 1984.

Hjemsted: Sydvestafrika, i dag Namibia, Otavifontein, Otaviområdet, syd for de store Karasbjerge. I *Sukkulentforschung*, del 2 af prof. Dinter 1928 står der også noget om bundforholdene. Jordbunden i dette område, der befinder sig ca. 1500 m over havet, består af vandrette lag af lodret afrevne kalkflager, som nogle steder er uden overfladedække og andre steder er dækket af et tykt lag ren eller blandet humus. Mod vest forsvinder overfladekalken under et stadigt tykkere lag ler eller lerholdigt sand.

Bladene er lysegrønne og sidder på skuddene uden bladstilk. Rankerne er enkle. Blomsten er stor, stribet lysegul, diameter 5 cm og ca. 70 mm lang. Frugterne bliver skarlagenrøde. Hos mig har planten ikke sat frugt. Jeg har flere gange bestøvet blomsterne med andre *Curbitacea* - uden resultat.

Bladform og frugt af *Kedrostis punctulata*

Blomst forfra og fra siden af *Coccinia sessilifolia*

Formering: Frø

Substrat: Sandet, leret med lidt humus, grus 3 - 7 mm i diameter.

Gødning: Hortal.

Vand: Regnvand eller godt ledningsvand.

Vinterhvile: Holdes tør fra oktober til marts.

Sommer: Moderat vanding.

Jeg kunne fortælle om flere græskarplanter fra min samling, som f.eks. *Mormordida*, *Melothria*, *Ibervillea* og andre *Kedrostia* arter, men jeg vil slutte her. En anden gang kan jeg fortælle om *Acanthocisyos horrida*. I 8 år har jeg eksperimenteret med denne slægt. Den kan ikke købes. Som frøplante dør den efter ca. 1 år.

Hugo Binder

Literatur:

Jacobsen, H.	<i>Das sukkulentenlexikon 2. Auflage</i>
1981.
Dinter, K. Prof.	<i>Sukkulantenforschung in Südwestafrika</i>
2. Teil 1928
Raub, W. Prof.	<i>Die grossartige Welt der Sukkulanten</i>
Mettée, G. und	<i>Gattungsnamen bei Sukkulanten und ihre</i>
Weber, G.	<i>Bedeutung</i> , 1989
Haustein, E.	<i>Botanisches Wörterbuch</i>
Rowley, G.	<i>Kosmos - Enzyklopädie der Sukkulente</i>
und Kakteen, 1978
Zeitschriften:	<i>Die anderen Sukkulanten</i> , 1985 (DDR)
Oversættelse:	E. Genker